

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

ALAPITOTTA: JÓZAN MIKLÓS

A marosvásárhelyi zsinat eredménye:

Püspök

Józán Miklós

Főgondnok

dr. Gelei József

Új püspökünk.

A június 29-én Marosvásárhelyt tartott zsinati-főtanács új püspököt választott egyházunk vezetésére. Nekünk, volt csonkamagyarországi unitáriusoknak, ez az új püspök lényegében véve nem új. Józan Miklós ezelőtt is a mi méltóságos és főtisztelendő egyházfőnk volt, csak hogy eddig nem püspök, hanem püspöki vikárius volt a címe. Hívták lett légyen azonban bárhogy, jogilag is, főképen pedig a szívnünkben ő volt a mi legfőbb lelki vezérünk, tisztelt és szeretett „főpapunk”. Már maga ez az elnevezés is rendkívüli és egyedül csak a mi püspöki vikárius urunkra talál, hiszen nálunk nincs hierarchia, a „pap” elnevezés helyett is a „lelkész”-t használjuk, együtt a kettő pedig különösen idegen a mi „minden hívőlelkész” alapelvvel működő egyházi szervezetenkben. Az a munka azonban, amit Józan Miklós 48 éven át a budapesti és magyarországi unitáriusok között teljesített, olyan tisztelet- és szeretet-dicsfényt fűzött a homloka köré, hogy azt másképen kifejezni nem tudtuk, mint ezzel a nálunk szokatlan jelzővel: ő volt a mi „főpapunk”.

Az egyházi alkotmány azonban a magyar unitáriusok között csak egy püspököt ismer s ez egy püspökké választották meg most a mi volt püspöki vikáriusunkat. Ez a választás — ha a mi szemünkben egyházfőnk volt is — nekünk is sokat jelent. Aki eddig csak a volt csonka ország unitáriusainak volt lelki vezére, ezentúl minden magyar unitárius püspöke lesz, a világ legrégebb unitárius püspökségének örököse. A világon ma 18 országban van szervezett unitárius egyház. E 18 országban van kongregacionális rendszerű, püspöki, sőt hierarchikus formájú egyház-alkotmány is. Az is tény, hogy ez a 18 unitárius egyház nincs egymással olyan viszonyban, mint pl. a római katolikusoké, tehát nincs pápánk, olyan közös egyházi vezetőnk, aki juriszdikciót gyakorolna a többi felett. Az a közel négyszázéves mult azonban, melyet a Kolozsvárott székelő magyar unitárius püspöki intézmény a történelem megpróbáló viharai között diadalmasan átélt, megkülönböztetett tiszteletet vívott ki a magyar unitárius püspök számára az egész világon. Hogy aztán ez a tisztelet milyen mértékben válik gyakorlati befolyássá a különböző nemzetekhez tartozó unitárius kiküldöttek „parlamentjében”, az unitárius világkonferenciákon, — ez mindig annak a püspöknek személyes kiválóságától függ, aki a kolozsvári legrégebb unitárius püspökséget képviseli. Ez a választás ebből a szempontból is a legszerencsésebbnek mondható, mert új püspökünk számtalan esetben érintkezett külföldi hittestvéreinkkel a multban is s mindig a legnagyobb szeretetet és tiszteletet tudta felkelteni közöttük maga és egyháza

iránt. Ez pedig kis számú unitárius egyházunk szempontjából igen nagy horderóval bír. Most minden összeköttetés szünetel ugyan külföldi hittestvéreinkkel, mert érintkezésünket meggátolja a háború. Isten segítségével azonban egyszer ennek a háborúnak is vége lesz, — reméljük: nemsokára — s akkor a mi külföldi összeköttetéseink, melyeknek a multban s különösen az elmúlt húsz év alatt már oly nagy hasznát vettük, ismét létfontosságú utakat nyitnak majd meg egyházunk előtt.

Új püspökünket az Unitárius Értesítő olvasói számára bemutatni szinte sértés lenne. Sértés hiveink és olvasóink táborával szemben, hiszen a legkisebb gyermektől a legöregebb emberig Józan Miklóst mindenki úgy ismerte és szerette, mint lelki atyját. És sértés új püspökünk illusztris személyével szemben is, mert ha 48 év pásztoráló munkája és olyan pásztoráló munkája, amilyent Józan Miklós folytatott, még szükségessé tenné a bemutatást, akkor igazán a világ leghálátlanabb munkamejeze volna a lelkészkedés.

Új püspökünk pályafutását röviden mégis felvázoljuk, mert úgy érezzük magunkat, mint a gyermek, aki édesatyja arcképét magánál hordozza s gyakorta előveszi. Nem azért, mint ha nem ismerné a kedves arcvonásokat, hanem azért, hogy gyönyörködjenek bennök s másoknak is megmutassa: látjátok, ez az én kedves apám.

Torda-túron született 1869-ben. Atyját, aki kántor-tanító volt, korán elvesztette, s mostoha-atyja, Borbély Lajos tordai kovácmester nevelte fel. Az olvasót meglepheti talán, hogy így rövid ismertetésben is szükségesnek tartjuk leírni ezeket a részleteket. Józan Miklós lelki képéhez azonban elválaszthatatlanul hozzátartozik ez a részlet. Manapság sajnálatosan megszoktuk ugyanis, hogy csak azok ismertetik származásukat, szüleiket és nevelőiket, akik fényes nevekkkel, magas állásokkal hozakodhatnak elő. Józan Miklós azonban különösen hangsúlyozta mindig atyja és nevelőatyja nevét és foglalkozását, még amikor közéleti vonatkozású gyűjtemények részére kértek tőle — a gyűjtemény természete miatt: rövidre szabott — életrajzot, ezeket a körülményeket akkor is mindig megemlítette, s ezzel egyrészt háláját róttá le az elhunytak iránt, másrészt hitet tett amellett a népi gondolat mellett, mely csak napjainkban kezd szónoklás helyett tettekben is megnyilvánulni, hogy valakinek az értéke nem származásában, állásában, vagy címeiben rejlik, hanem abban a munkában, amit elvégzett.

Iskoláit Kolozsvárt végezte, az ősi unitárius kollégiumban, majd a teológiai akadémián. A lelkészi oklevél megszerzése után angol unitárius testvéreink ösztöndíján Oxfordban foly-

tatott különleges tanulmányokat három évig. Egyike volt annak a kevés számú unitárius teológusnak, akire még évtizedek múlva is emlékeztek Oxfordban. Többek között arról is, hogy az angol nyelvet oly tökéletesen elsajátította, hogy született angolnak tartották azokban a templomokban, ahová prédikálni kiküldötték. A nyelvek iránti különös tehetsége egyébként abból is kitűnik, hogy mind a mai napig gyakorta olvasgat — Bibliát és egyébeket — görög, német, sőt holland nyelven is.

Angliából hazatérve, Polgárdiban kezdi meg lelkészi szolgálatait — melynek emlékére a múlt évben szép adományt juttatott el az azóta számban és anyagi erőben megfogyatkozott egyházközséghez. 1896-ban Torockó bányaváros lelkésze lesz, majd 1899-ben csere útján a budapesti unitárius egyházközség élére kerül. Azóta a budapesti egyházközség sokat fejlődött. Hogy csak egyet említsünk: egész a világháború végéig ő maga egyedül látta el a hitoktatástól kezdve az egyházközség minden lelkészi szolgálatát, míg ma hét lelkész működik Budapest területén. A budapesti unitáriusok száma néhány százzal 3500-ra nőtt.

A Dávid Ferenc egylettől a magyar-kúti nyaralótelepig unitárius szervezetek egész sora keletkezett. Mindezekben Józán Miklós vezető-szerepe fényeskedik. Az ismeretlen „erdélyi specialitás”-ból egészen a felsőház gyűlésterméig ismeretes bevett és legmagyarabb felekezetté nőtt Budapesten az unitárius egyház. És ahol csak ismerik, Józán Miklós nemes alakja jelenti az unitarizmust. Hosszú volna felsorolni azoknak a társadalmi, sőt alkotmányos egyesületeknek és szervezeteknek a számát, amelyekben Józán Miklós vezetőszerepet vitt az elmúlt 48 év alatt, de ahol megjelent, soha sem magát, hanem unitárius egyházát képviselte, a maga megtiszteltetését annak javára háritva át.

Ismeretes irodalmi munkássága is. Az élő szó hivatott mestere, de a toll is erőssége. Beszédei, imái mellett, írt felolvasásokat, történelmi visszapillantásokat (legújabb könyve egy évvel ezelőtt hagyta el a sajtót: „A fejedelem és papja”) és írt ódákat. Ebben a kiveszőben levő műfajban egyházi viszonylatainkon túlnővőt is alkotott. És írt zenét. Szerzeményei nem instrumentálisak, hanem dalok. Értékük, hogy szívből fakadtak és szívhez szólanak. Magyar-kúti nyaralótelepünkön a gyermekek az ő dalait énekelik a legszívesebben — és nem azért, mert „püspök bácsi”-juk írta azokat, hanem mert a legjobban tetszik nekik. S ez nagy szó, többet jelent, mint minden kritikusi elismerés. „Ha én írhatom nemzetem dalait — mondotta a híres skót költő — nem bánom, hogy ki alkotja a törvényeit!”

Hivatalos elismerésben sem szenvedett hiányt. A Magyar Érdemkereszt csillagos középkeresztjének s a főméltóságú kormányzó úr

többszöri elismerő kitüntetésének tulajdonosa.

Mindezek mellett maga a megtestesült szénység, nemes egyszerűség, lelkésztársaiban nem alárendeltet, hanem szolgatársat látó, baráti szívélyesség, hűvel szemben mindig segítségre kész, áldozatos szívű lelki-testvér.

Ilyen gyönyörű múlt azonban nemcsak dicsőséget, hanem súlyos kötelességet is jelent. Azt várjuk tőle, hogy tegye az egyházat olyaná, mint amilyen ő maga. Hívóvé, áldozatos lelkivé, szeretettől sugárzóvá, nemesen egyszerűvé, minden hátszegett gondolatot kizáró, nyílt, egyenes lelkű emberek közösségévé. Mint amilyen ő maga. Nagy feladat, de — ha valaki, úgy Józán Miklós, mint püspök, elvégezheti.

Segítségben is része lesz, abban a segítségben, amely protestáns lelkésznél a legfontosabb: megértő, szép lelkű felesége, a főtiszteendő asszony, mellette fog állani minden munkájában, mint ahogy a múltban is mellette állott. Istennek áldása legyen rajtuk, mindkettőjükön, szép családjukon — egész a kis unokáig — és egyházunkon!

(Lapunk következő számában főgondnokunkkal hasonló formában, fogunk foglalkozni.)

Sz. I. S.

A Magyarországi Unitárius Egyház Zsinati Főtanácsát 1941 évi június hó 29-én tartotta meg, Marosvásárhelyen a városháza tanácstermében. Elekes Domokos főgondnok megnyitotta a főtanács ülését és vezette azt, míg az új elnökséget megválasztották. Megalakult a zsinati főtanács és az új egyházi tanácsosok letették az esküt. A bizottságok kiküldése és a tárgysorozat megállapítása után az új felügyelő gondnokok, esperes és főtanácsi képviselők megerősítése és eskütétele következett. A dr. Varga Béla püspök lemondásával megüresedett püspöki állás betöltése került sorra s a szavazás eredményeképpen boldogan üdvözöltük új püspökünként Józán Miklós-t, aki a csonkaszéki unitáriusoknak eddig is legfőbb papja volt. A bizalom teljes megnyilvánulásának bizonyítéka, hogy a szavazatok igen nagy része esett rá. Elekes Domokos főgondnok lemondásával megüresedett főgondnoki tisztség is s a bizalom ezúttal is egy eddig is kiváló érdemeket szerzett atyánkfíát, dr. Gelei József, kolozsvárosi egyetemi tanárt emelte igen nagy fölényrel az egyház élére.

Dr. Mikó Lőrinc egyházi titkár, aki hosszú időn keresztül, a legnehezebb körülmények között szolgálta egyházát s azon keresztül népünket, tekintettel bíról kinevezésére, szintén lemondott az egyháznál viselt hivataláról s utódjául Csifó Nagy László lelkészt választották meg.

A székelykeresztúri gimnázium vallásstanárává Lőrinczy László kadácsi lelkészt választották és a kolozsvári kollégium igazgatója továbbra is Gálffy Zsigmond maradt, aki a román uralom alatt is igen tapintatosan és közmegegyezésre töltötte be hivatalát.

A zsinati főtanács a késő délutáni órákban ért véget s utána a kulturpalota tükörtermében gyűltek össze a főtanács résztvevői és a meghívottak a „Berde-

közébédre". A serlegbeszédet dr. Fekete Sándor háromszéki körü felügyelő gondnok atyánkfia tartotta.

A zsinati főtanácsot megelőző este „Az Unitárius Egyháztársadalmi Egyesületek műsoros János Zsigmond Emlékünnepélyt” rendeztek a kultúrpalotában. János Zsigmond 1571-ben Marosvásárhelyen tartotta utolsó

országgyűlését, amikor is az unitárius vallást törvényes jogaiba iktatta. Az estély fénypontja Szentmártoni Kálmán kolozsvári kollégiumi tanár atyánkfia előadása volt, melyben János Zsigmond, Erdély első fejedelme marosvásárhelyi szereplésével foglalkozott.

K. G.

Megtörtént...

Egyszerű történetet hallottam a napokban. Egy édesanya, aki legidősebb gyermekét, egyetlen leányát, ezelőtt nyolc hónappal férjhez adta, egy reggel arra ébredt, hogy munkás kezéből kiesik a megszokott tárgy, órapontosságú agya kihagy, mindig csak leányára gondol. Végre is elhatározta, hogy otthagyja családját és átnéz a szomszédba, mi van az ő asszonyleányával. Felkapja kabátját, rohan le a lépcsőkön, siet az utcán, hogy minél hamarabb ott legyen a leányánál. Már eljut a házig, fel is megy a lépcsőn, esenget, de senki sem nyit ajtót. Erre még jobban megrémül. Biztosan tudja, hogy leányánál nagy mosás van. Tehát leánya otthon kell, hogy legyen. Ujra lefut a lépcsőn a mosókonyhába és kérdezi a kis székely lánytól, hogy asszonya otthon van-e? Erre már a leány is megijed. Szerencsére kulcsa van. Most már ketten rohannak. Kinyitják az előszobát. Ott fekszik az asszony ájultan, magánkívül hívják a mentőket. És a mentőorvos mondja meg, hogyha még öt percig egyedül marad a beteg, elvérzett volna. A szegény fiatal asszonynak két leánygyermek született, de nem erre a világra.

Együtt vannak a fiatalasszony ágya mellett az apa, az édesanya és a férj. Az apa hálás szemmel tekint hitvestársára, neki köszönheti egyetlen leánya életét. A férj pedig az anyósi kezet csókolja hálás szeretettel, hogy megmentette a feleségét. A beteg gyenge karját anyja ölébe fekteti, hiszen ott van a legjobb helyen, volt idő — s akkor volt a legboldogabb — mikor édesanyja ölelő karjai között az ölébe ült. A jó anyát mindez a hálás szeretet nem teszi elbizakodottá, könnyes szemmel önkéntelen imára kulcsolva kezét, ad hálát a jó Istennek és szerényen így szól: Ugy érzem az én türelmetlenségemben sugallta meg a jó Isten, menj és mentsd, ami menthető.

Mentsd, ami menthető. Ez az anya hivatása. És az anya ezt a hivatását a fejedelmi trónon és a cigányputriban egyformán teljesíti, mert ez a hivatása. Az anyai szív mély, mint a tenger és magas, mint a mennybolt. Az anya útja nincs rózsákkal telehintve, ha van is élete útján itt-ott rózsza, az csak azért van, hogy kibírja a nehéz, tövises utat. Az anya élete szenvedés. Ha van is öröme, több abban a bánat, az aggodás, a gond, a gyötördés. Születéstől kíséri a gyermeket utolsó lehelletéig, mindig féltve, mindig aggodva érte s a legnagyobb gyötrelmet, ha ő kíséri ki gyermeket a temetőbe. Igazsága mi lehet más a krisztusi

élet után, mint a Krisztusé: a szeretet, a megértés és a megbocsátás. Az anyai szív Isten munkatársa. A mai nehéz, szomorú, terhes időkben talán egyedüli munkatársa az Istennek.

Ujvári László.

Berde Mózsá.

Egyházunk egyik legbuzgóbb tagja s nemes jóttevője volt. Szegény család gyermeke, ki szüleitől tanulmányai végzésére évi 16 magyar forintot kapott. Szorgalma révén 1848-ban kormánybiztos s a kiegyezés után belügyminiszteri osztálytanácsos lett. Életében igen sok áldozatot hozott egyházáért s élete célját így vallotta meg:

„Egész életemben, úgyszólván gyermekségem óta egy szent célért küzdöttem, sokszor gúny és nevetség tárgya voltam, rongyosan jártam, magamtól minden élvezetet megvontam, csak hogy az élembe tűzött nagy célt megközelítsem, meg akartam mutatni, hogy szegény legény is hasznára lehet a társadalomnak, az emberiségnek, nemzetének erős akarattal.”

Már szülei is egyházukra akarták hagyni 7000 forintnyi vagyonukat s csak azért változtattak végrendeletükön, mert fiúk ugyanilyen életcélról tett vallomást s életében tett adományain kívül — megsokszorozva a szülők szándékolt adományát — egy millió koronát hagyott egyházára végrendeletében. Életében sokszor mondotta: „A vagyon arra való, hogy birtokosa általa független lehessen s a fölöslegről jót tehessen”.

Berde Mózsá az unitárius ember példaképe.

(K—g.)

KÉRJÜK ATYÁNKFIAIT, hogy a csekken, vagy pénzesutalványon történő befizetéseknél az összeg rendeltetését is feltüntetni szíveskedjenek. Az egyházközségi iroda könyvelésében nagy könnyebbséget jelent ez és nem fordulhat elő, hogy a küldött összeget más célra használjuk fel.

dr. Tóth György.

kúriai bíró, egyházközségünk t. b. gondnoka, aki a harmincas évek elejének súlyos gazdasági viszonyai között gazdálkodásunkat mint vagyonkezelő gondnok nagy körültekintéssel és gondossággal irányította, hetven megfeszített és eredményes munkában eltöltött év után nyugalomba vonul.

Nyugalomba vonulása azonban csak bírói pályájának befejeztét jelentheti, mert hiszen élete sokoldalú munkásságának eredményeképpen tettereje és munkakészsége nem a csendes elvonulást, hanem újabb szellemi feladatok megoldását kívánja.

Szülöfaluja, a Háromszék megyei Bölön község méltán lehet büszke arra az emberre, aki tisztán a maga székely akarateréből, tehetséggel és tudással érte el hivatali és társadalmi téren a legmagasabb helyeket, például szolgálván minden magyar unitárius ifjúnak.

Magyar jogász számára életpályájának csúcspontját jelenti, ha legfelsőbb bíróságunk tagjaként a jogszolgáltatásban és a Kúria határozatainak keresztül a jogalkotásban is résztvehet. Tóth György 15 éven keresztül volt a Kúria bírója, ahol munkásságának legnagyobb részét a családi jog művelésére fordította. A házassági jog köréből az utóbbi évtizedben alig jelent meg nagyobb könyv, vagy tanulmány anélkül, hogy az ő elveire ne hivatkozott volna, vagy az ő sorait is magába ne foglalta volna.

Hivatásából folyó jogi ténykedései mellett hatalmas munkát fejtett ki az unitárius egyház jogrendszerbefoglalása és egyáltalában megalkotása terén. Három kötetes munkája az unitárius egyházalkotmány jogtörténeti kifejlődésével, az Egyházi Rendtartással, és az érvényben levő Egyházi Törvények rendszeres összeállításával foglalkozik. Ez a mű összekötőkapocs volt trianoni békediktátum miatt kettészakított egyház Erdélyben és Csonkamagyarországon maradt részei között; jórészt ez tette lehetővé, hogy legfelsőbb irányításunk egységes irányelvek alapján történhetett. Olyan értékes és hézagpótló munka ez, amit feltétlenül is-

mernie kell mindenkinek, aki egyházunk szervezétével és alkotmányával behatóbban kíván foglalkozni.

Bírói és egyházírói, valamint vezető tevékenységén kívül, mint társadalomtudományi író is neves szerepet játszik. Egy emberi életben ritka jelenség a szellemi munkásság oly szerteágazó termékenysége, mint amilyen dr. Tóth Györgynél tapasztalható.

Kolozsvárt, fiatal bíró korában, még az első világháború előtt az Erdélyi Múzeum Egyesület titkáráként a magyar kultúra e fontos őrhelyén a szellemi élet fellendítése és erősítése terén munkálkodik tevékenyen. Az Erdélyi Múzeum Egyesület ez időkről szóló évkönyvei mutatják, hogy nem csak a magyar jogirodalom szempontjából nagyjelentőségű előadásokat tartott, vagy ily előadások tartására előadássorozatot szervezett, hanem, hogy a Néphivatal és Tüdőbeteggondozóintézet intézményeivel a széles néprétegek szociális ellátásának akkor még igen mostohán kezelt kérdésében is jelentős feladatokat igyekezett megoldani.

A trianoni békediktátum megkötése után még néhány évig Kolozsváron tartózkodott és ez időben, az Erdélybe szakadt és a román állam által minden jogukból kiforgatott magyar tisztviselők érdekében pihenést nem ismerve, fáradozott. Az erdélyi Magyar Szövetségben mint jogtanácsadó működött s e minőségben többször járt Bukarestben is a tisztviselők érdekében.

1923-ban nevezték ki a budapesti kir. Itélőtáblához bírónak, de e hivatásává vált, nagy elmélyülést kívánó életpályája mellett is állandó, buzgó munkása maradt egyházunknak.

Tóth György dr. a hivatalos jogszabályoknak megfelelően magas bírói méltóságából nyugalomba vonul, de bizonyosra vesszük, hogy mély bölcsessége s fiatalos szelleme még sokáig irányító marad egyházi életünk sok munkát kívánó téerein.

Dr. Szent-Iványi József.

Az ember és a tenger.

„Homo homini lupus“: ember az embernek farkasa, mondja a régi latin közmondás. Alig volt még kor, melyben kegyetlenebb lett volna az emberek harca egymás ellen, mint a mienk. Nemcsak a hadban álló felek, hanem egy ország, egy nemzet keretén belül is egymás vesztére tör csaknem minden ember. S ebben a „bellum omnium contra omnes“-ben (több latin idézetet aztán már nem is adunk, ígérjük), ebben a mindenkori háborújában mindenkori ellen — még az úgynevezett „sorsközösség“ sem csillapítja harcok hevületünket, amelynek pedig legalább az egy pályán dolgozókat összetartásra kellene bírnia. Sőt,

mondhatnók: éppen az egy pályán levők törnek egymás ellen a leghevesebben, mert a pályatársban nem a sorstársat, hanem a versenytársat látják.

Egyetlen olyan pályát ismernek csak, amelyben a pályatársakat a megértés, sőt a segítség vágya tölti el egymás iránt, amelyen — még, ha háború is választja el őket egymástól — amikor nemzetük érdekeinek veszélyeztetése nélkül tehetik, segítő kezet nyújtanak egymásnak. Ez a pálya a tengerészlet. Megható történetek, hősi és emelkedett lelkű vállalkozások hosszú sorát hozhatnók fel állításunk bizonyítására. Aki azonban

napilapot, folyóiratot olvas, maga is gyakran találkozhatott ilyen esetek leírásával a most folyó háborúban is. Amikor a harcoló felek egyike megszűnt már „kombattáns elem“ lenni, amikor hajóját elsüllyesztették, vagy hareképtelenné tették, — a másik fél első kötelességének tartja, hogy annak a hajónak, amellyel egy pillanattal azelőtt még harcban állott, legénységét megmentse. Lát-hatjuk-e vajjon ugyanezt más pályákon olyar egyetemes jelenségképpen, mint a tengerészetenél? Nem.

Mi okozza ezt a szép és igazán emberi magatartást? Miért csak a tengerészek viselkednek így?

A legszembeütőbb oknak és a legkézenfekvőbb magyarázatnak látszik a „lovagiasság“ fogalma. A lovagiassággal azonban az a baj, hogy egyéni tulajdonság, amit nem lehet egyetlen élet pályának sem kisajátítani. Amellett a lovagiasság fogalma inkább a költők, semmint a tudósok kifejezése: pontosan tehát meg nem határozható. Mélyebben kell az emberi lélek titkaiba hatolnunk, ha kérdésünkre feleletet óhajtunk nyerni.

A tengerész együttműködésnek az oka valószínűleg maga a tenger. Illetve az a visszahatás, amelyet az emberi lélekben a tenger kelt. Történelmileg: amióta csak közeljutott egymáshoz ez a két fogalom, az emberi lélekben nagy viharokat keltett. Mondjuk meg nyíltan, az ember félt a tengertől. Ezt a félelmet megérthetjük, hiszen még a mai hajóépítési technika mellett is történnek szerencsétlenségek, amellett a tenger egyesíti magában a víz, a levegő, a fény, sőt a föld minden veszedelmét, sokszor kiszámíthatatlanságát, titkát.

Ismeretes és elterjedt idegi rendellenesség a Hydrophobia (víziszony). Okát az idegyógyászok a gyermekkor emlékei között keresik, de némelyek öröklött víziszonyról is beszélnek. Néhány kielemezett eset érdekesen mutat rá, hogy milyen következménnyel jár a szülők gondatlansága, esetleg csak tréfálkozó túlzása is. Sok gyermeket a csecsemőkorú fürdetés közben víz alá merítenek a szülők, a gyermek prüszkölését, tiltakozását csak nevetik, pedig a fejletlen kis szervezet komoly megpróbáltatásnak van ilyenkor kitéve. Csoda-e, ha az ilyen, csecsemőkorában félig vízbe fúlt gyermek ösztönös idegenkedéssel tekint a vízre, sőt, ha az gyengébb idegrendszerű, valósággal remeg, ha vizet lát!

Vannak azonban olyan esetek is, amikor a hydrophobia öröklött. Az emberiség csecsemőkorából származott ez a kellemetlen emlék jól mutat rá az ember és a tenger viszonyára.

Ami azonban gyenge idegzetű embernél rendellenességgé, betegséggé válik (hydrophobia), az az egészséges embert felvértezi. Külsőleg és belsőleg egyaránt. Tudatosítja benne az óvatosságot, segítő eszközök előállítására készíti, sőt: az ember egymásrautaltságát a közös veszedelemmel szemben annyira belénkódobnti, mint semmi más a földön. Jellemző, hogy a Biblia vízözön-elbeszé-

léseiben is a víz szerepel, mint amely a leghatékonyabb eszköz az egész emberiség elpusztítására, s az új emberiség azoktól szaporodik el, akik a vízözön ellen, egymást segítve, bárkát építettek. S köztudomású, hogy a legvallásosabb emberek a tengerészek közül kerülnek ki.

A tenger tehát kitünő alkalom a jövő új nemzedékének a kialakítására. Egyrészt a víziszony felkeltése révén, mint a választóvíz, úgy mutat rá, hogy kik a gyenge idegzetűek, akikre az egészséges jövő nemzedék kialakítását bízni nem lehet, — másrészt az erős idegzetű, egészséges embereket az együttműködés, egymás támogatásának szükségességére vezeti rá. Vallásossá teszi. Nincs még egy olyan elem, alkalom, eszköz, mely ezt a célt olyan kitünően szolgálná, mint a tenger, mert ez a hatalmas „őselem“, a maga titokzatosságával, nemcsak értelmünket győzi meg az együttműködés szükségességéről, hanem érzelmi világunkat is, ami még fontosabb. Ez a folyóirat nem lélektani szakközlöny, éppen ezért bővebb fejtegetés helyett hadd mutassunk rá röviden csak egy dologra: a víziszonyban szenvedő embert meggyőzhetjük ugyan értelmileg arról, hogy félelemre semmi oka pl. egy modern óceánjáró fedélzetén, de azért az ő víziszonya nem szűnik meg, mert hiszen mélyebben gyökerzik az, mint az értelem, — érzelmi világában.

Merész gondolatnak látszik ugyan, mégis meg kell említenünk, hogy a tenger mutatja meg azt az utat is, amely a háborúk kiküszöbölésére vezet. A tengerészek segítik egymást a közös ellenfél, a tenger ellen. Addig soha meg nem szűnnek a háborúk, amíg az emberiség rá nem jön arra, értelmileg és érzelmileg egyaránt, hogy az ember igazi ellensége, akivel szemben védekeznie kell, nem a többi ember, hanem a minket körülvevő természet elemei. Így lesz az ellenfél jótévőnké: *a tenger kibékíti és egymás segítésére kényszeríti, vallásossá teszi az embereket.*

Szent-Iványi Sándor.

A kegy templomában minden nagy, csak az ajtója oly törpe, hogy oda csak hason csúszva juthatni be. (Saphir.)

A sűrű kegyelem nem kegyelem, és a bocsánat csak új bajt terem. (Shakespeare.)

Bárminő dísz, mely a nagyok sajátja: korona, kard, hadvezéri bot, bírói öltöny — félannyira sem ékíti őket, mint a kegyelem. (Shakespeare.)

A kegyelmesség királyi erény, — és Isten kegyelmes lesz ott fenn ahhoz, aki alant kegyelmes volt. (Hugo Victor.)

Minden halandónak szüksége van a kegyelemre. Ha isten csak az ártatlanságnak nyujtaná karjait, ki áldozna a templomokban? (Voltaire.)

Az unitárius eklézsiák figyelmébe.

Az Egyház megkívánja, hogy az egyházközségek a hívek részére unitárius könyvtárt szervezzenek. A papoknak kötelessége volna, hogy az unitárius írók műveit az eklézsia könyvtára részére — amennyiben erre érdemesek volnának — megszerezzék. Sajnos, az egyházi vonatkozású könyvek nagyon nehezen jelentethetők meg, mert az unitárius publikum felvevő, vásárló képessége nagyon kicsi. Ezért erkölcsi kötelessége az egyes híveknek is és az egyházközségeknek is, hogy az unitárius vonatkozásban értékes könyveket megrendeljék.

A budapesti eklézsia különösen súlyt kellene, hogy helyezzen arra, hogy az unitárius írók művei a lelkeszi, vagy a közhasználatra szánt könyvtárakban meglegyenek. Széles-nagy Magyarországon ez a központ, ahol az unitárius vonatkozású munkákat keresik. A muzeumi könyvtár ezt nem pótolja.

Dr. T. Gy.

Új könyvek.

Három új könyvet küldtek meg szerkesztőségünknek ismertetésre s örömmel tesszük hozzá: mind a három érdemes is az ismertetésre.

Az első kettő a Vitézi Rend Zrinyi csoportjának kiadásában jelent meg s mind a kettő kiválóan alkalmas a magyar katonaeszmény s ezzel együtt ifjúságunk eszményibb beállítottságú lelkeségének minél szélesebb körökben való terjesztésére.

1. **A legendás vasmadár.** Irta: vitéz Boksay Antal. Regényes életrajz, a világháború egyik legendás emlékü magyar vadász-repülőjének: ittebei Kis Józsefnek életéről s a háborúban teljesített szolgálatairól. Élvezhetően adja elő Kiss József légi harcait, húsz légi győzelmét, amelyekből kilencet úgy aratott, hogy gépével együtt sértetlenül kényszerítette leszállásra az ellenséges repülőt. Ez utóbbi ténykedése, mely mindig célja volt, legfeljebb nem mindig tudta azt megvalósítani, keresztény emberszeretetről tesz tanuságot. Ékesen mutatja ez is azt az állandóan hangoztatott nézetünket, hogy éppen a legnagyobb hősök azok, akiket nem a lelki eldurvultság, vagy vadság tesz hőskké, hanem a hazaszeretet, mely még a harc mámorában is tud emelkedett szellemű és keresztény lelkű maradni. Ára: 2.20 P.

2. **Várkastély az ingoványon.** Irta: Csátaljai József. Érdekesítő, de nem ponyvaregény, mely a törökvilágból veszi tárgyát. A „Regényes hős-

történetek” sorozatban jelent meg s ifjúságunk is lelki épüléssel olvashatja. Ára: 20 fillér.

3. **Isten malmai.** Versek. Irta: Várady Zsigmondné. 152 oldalnyi vers erdélyi költőnőtől. Technikája kiforrott, nyelve finoman követi azokat a gondolatokat, amelyeket szerző eldalolni óhajt. E kötet értékét azonban mégis inkább azokban az élményekben látjuk, amelyeket a román megszállás, majd a felszabadulás vált ki a versek írójából. Főleg rövid versei tetszenek. Érdemes a kötetet megvásárolni s elmerülni benne. A szép kiállítású könyv dr. Vajna és Bokor kiadása.

Hírek.

Az 1941 július 1—2. tartott konferencia résztvevői.

A Nemzetvédelmi Kereszt. A főméltóságú Kormányzó Úr alapította elismerő kitüntetés azok számára, akik a világháború után a magyarság ügyét életük kockáztatásával is szolgálták. A Nemzetvédelmi Kereszt Odaítélésére Hivatott Káptalan pénteken, június 6-án tisztelgett a Kormányzó Úrnál, ki a Káptalan tagjainak személyesen nyújtotta át a Nemzetvédelmi Keresztet. A káptalani tagok között két unitárius testvérünk is megkapta ezt a szép kitüntetést: vitéz Kozma Ferenc ny. altábornagy és Botár István országgyűlési képviselő. Büszke örömmel gratulálunk.

Dancs Pál és Költő Irénke unitárius, tanító-házaspár afiainak Klára nevű gyermekük született Sepsiszentgyörgyön. Isten áldja mindnyájuk életét.

Országzászlót adományoztak Vargyas, udvarhelymegyei községnek a volt csonkaházában lakó székelyek. Az országzászló bizottság tagjai: dr. kálnoki Kiss Jenő, Dimény Dénes, özv. Péter Jánosné Dimény Ida, Pál Lajos, Soós Rebeka (árva), Szarka Andorné Kosztándi Rebeka, Gábor András, Pál Róza, Koppány Ferencné Dimény Mária, Ilkei Anna, Mader Mártonné Sós Rebeka, Molnár Ferencné Dimény Juliska, Jécsi Béláné Dimény Mária (alszeg), Rudas Istvánné Dregus Juliska, Kobelt Gáborné Szócs Katalin, Bokor

Károlyné Szabó Vilma, Magyar Györgyné Kosztándi Julia, özv. Kecskés Istvánné, Gál Mihály, Andorkó Mária, Andorkó Ida, Német Irma, Máthé Irma, Sándor István (Kénosi), Liber Józsefné Sós Rozália, Borbáth Rebi, Borbáth Ilona. A zászlót a Koháry-utcai templomban Barabás István lelkész áldotta meg. Ezen az ünnepélyen négy székelly leány szavalt, majd a zászlót bizottság vitte el Vargyasra, hol a magyar lélek életét hirdetni méltó helyen állították fel.

Az 1941. májusi Gyermekvédő Liga 1 pengős tikettjeinek árusításából az Unitárius Nőszövetség pénztárába befolyt: Józán Miklósné, dr. Halász Jánosné, Lawner Károlyné, Borsos Zoltánné 5—5 P, özv. Ráduly Jánosné, vitéz Nyiredy Gézánné, dr. Kelemen Sándorné, özv. Fábry Edéné 3—3 P, Hegyi Gyuláné, Bencze Béláné, Perei (Preyer) Mária, Jakobi Fülöpné, Schey Ernőné, Hautler Ferencné, Belovary Istvánné, özv. Kiss Jenőné, Pongrácz Vilma, Vidor Ruppertné, dr. Zsakó Andorné, Polgár Margit, Péterffy Julia, dr. Szent-Iványi Józsefné, Sigmund Sándorné, Sepsi Jánosné, Mihály Rudolfné, Rónai Gézánné, dr. Zsakó Istvánné, Buzogány Anna, Balogh Ivánné, özv. Mauthner Dezsőné, Benedikt Marcellné, Mileh Móriéné, vitéz Gidó Béláné, Nagy Istvánné, Benes Vincéné, Kiss Irén és Jolán, Pausperth Károlyné, Blaschnek Béla, dr. Tauffer Béláné, Albert Jánosné, dr. Albert Jánosné, Rovó Aladárné, Irsai Ernőné, Gábor Antalné, dr. Dániel Áronné, özv. Török Kálmánné, Kovács Kálmánné, Tontsch Róbertné, Auspitz Vilmosné 2—2 P, Ujvári László, Barabás Istvánné, Iván Margit, Robonyi Piroška, Hegedüsné, B. Páll Mária, Izsó Lászlóné, Deák Farkasné, Rédigy Károly, Szent-Iványi Sándorné, Péter Jánosné 1—1 P, összesen 127 P. Dr. Csiki Gáborné és Ferenczy Istvánné 2—2 P adományával a két napi nyilvános gyűjtés 58.02 P-t eredményezett. Így a Nőszövetség gyűjtése címen: 185.02 P-t juttattunk a Gyermekvédő Liga javára. Budapesten, 1941. június hó. Barabás Istvánné pénztáros.

Lelkeszi nyugdíjalapra 1941. május hó folyamán a következő kegyes adományok folytak be az egyház pénztárába: Lawner Károly 100 P, néhai dr. Borbély Gyula emlékére 50 P, Klein Géza és dr. Halász Jánosné 10—10 P, Mezei István 4 P, Benedikt Marcellné 3 P, dr. Surányi Ede és Holósy-Filep Istvánné 2—2 P, Vajda András 1.50 P, Polgár Margit 1.20 P, B. Páll Mária, vitéz Szinte Gábor, Hajdu Henrik és Baráth Lajosné 1—1 P. Összesen: 187 pengő 70 fillér. Fogadják érte a nemesszívű adakozók egyházunk hálás köszönetét. Történetesen ez a szép önkéntes gyűjtés pár fillér híjján teljesen fedezi a június havi kiadásunkat. S így az Alap maga tehermentesítést nyert. Erre való tekintettel ajánlom a mi kis egyházköri nyugdíjalapunkat az adakozó Vallásközönség szerető gondjaiba. Közös munkánkra és áldozatunkra a mindenható Isten szent áldását kérve, vagyok összes híveinknek atyafiságos indulattal: Józán Miklós esperes. Budapest, 1941. június 5.

ISTENTISZTELETEK AUGUSZTUS HÓBAN:

Koháry-utca 4. szám alatti templomban minden vasárnap délelőtt 9 órakor.

Högyes Endre-utca 3. szám alatti templomban minden vasárnap délelőtt 10 órakor.

Pestszentlőrinci templomban minden vasárnap délelőtt 11 órakor.

Dunapatajzon minden vasárnap délelőtt 10 és délután 3 órakor.

Olvasd

az „Unitárius Értesítő”-t

Előfizetése egy évre 4.— P

UNITÁRIUS ÉRTESSÍTŐ

Felelős szerkesztő: Szent-Iványi Sándor
Felelős kiadó: Ferencz József

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 117-529.

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj egy évre 4.— P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházköztség

A lap elfogadása előfizetésre kötelez.

Utánaküldés kizárva!

Uj cím: